

рынке труда происходит все более активное перераспределение трудовых ресурсов в пользу частных предприятий, которые практически полностью рекрутируют всех молодых специалистов и молодежь. С другой стороны, у предприятий сферы ИКТ (на момент прогнозирования – государственных предприятий) появились конкуренты – частные операторы, которые активно действуют не только на рынке труда, но и на рынке услуг сферы ИКТ.

Выводы. Расчет численности персонала – базовый вопрос в механизме формирования трудовых ресурсов предприятий сферы ИКТ. С использованием эволюционных моделей можно определять численность персонала на предприятиях отрасли с учетом внедрения новых технологий и изменений объемов и структуры услуг связи.

Прогнозирование численности персонала – это целенаправленная деятельность по обеспечению пропорционального и динамического развития персонала, расчета его профессионально-квалификационной структуры, определению общей и дополнительной потребности в персонале.

Прогнозирование численности персонала на предприятиях отрасли с использованием эволюционных моделей позволяет учитывать значительное количество исторических (статистических) данных, динамику рынка, изменения технологий и производственных процессов, другие показатели. Исходя из этих данных, устанавливается потребность в квалифицированном персонале, то есть определяется их

необходимая численность с учетом перспективных производственных планов предприятия.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СПИСОК:

1. Нельсон Р.Р. Эволюционная теория экономических изменений / Р.Р. Нельсон, С.Дж. Уинтер. – М. : Дело, 2000. – 540 с.
2. LaRouche L.H. The Science of Physical Economy as the Platonic Epistemological Basis for All Branches of Human Knowledge / L.N. LaRouche // Executive Intelligence Review. – 1994. – Vol. 21, № 9–11.
3. Танащук Е.А. Эволюционный подход к исследованию организационной структуры управления в сфере ИКТ / Е.А. Танащук, Ф.А. Джафаров // Управління розвитком складних систем : зб. Праць Київ. нац. ун-ту будівництва і архітектури МОН України – 2015. – № 23. – С. 166–171.
4. Пу Т. Нелинейная экономическая динамика / Т. Пу. – Ижевск : Удмуртский университет, 2000. – 198 с.
5. Занг В.-Б. Синергетическая экономика: Время и перемены в нелинейной экономической теории / В.-Б. Занг. – М. : Мир, 1999. – 353 с.
6. Лебедев В.В. Математическое моделирование социально-экономических процессов / В.В. Лебедев. – М. : Изограф, 1997. – 225 с.
7. Аллен Р. Математическая экономика / Р. Аллен. – М. : ИИЛ, 1963. – 670 с.
8. Хикс Дж.Р. Стоимость и капитал / Дж.Р. Хикс. – М. : Прогресс, 1988. – 191 с.
9. Про затвердження Стратегічного плану розвитку Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» до 2020 року : Наказ Міністерства інфраструктури України від 25 травня 2016 р. № 190.

УДК 338.1:364

Шапурова О.О.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Запорізької державної інженерної академії

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

У статті визначено сутність соціальної сфери та її характеристики. Систематизовано основні соціальні індикатори (показники). Проаналізовано стан соціальної сфери відповідно до сформованих індикаторів. Розглянуто основні види соціальних послуг, спрямованих на покращення соціальної сфери. Обґрунтовано невідповідність сформованих платних соціальних послуг наявним соціальним стандартам. Запропоновано покращення соціальної сфери за рахунок розвитку інновацій у соціальному проектуванні.

Ключові слова: соціальна сфера, соціальне обслуговування, благодійність, волонтерство, соціальний індикатор, фандрейзинг, краудфандинг, соціальний аутсорсинг.

Шапурова Е.А. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ ЭКОНОМИКИ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ

В статье определены сущность социальной сферы и ее характеристики. Систематизированы основные социальные индикаторы (показатели). Проанализировано состояние социальной сферы согласно сформированным индикаторам. Рассмотрены основные виды социальных услуг, направленных на улучшение социальной сферы. Обосновано несоответствие сформированных платных социальных услуг существующим социальным стандартам. Предложено улучшение социальной сферы за счет развития инноваций в социальном проектировании.

Ключевые слова: социальная сфера, социальное обслуживание, благотворительность, волонтерство, социальный индикатор, фандрейзинг, краудфандинг, социальный аутсорсинг.

Shapurova O.O. THEORETICAL ASPECTS OF SOCIAL SPHERES OF ECONOMY AND THE INNOVATIVE TOOLS FOR SOCIAL PROJECTS

In the article the social spheres and their characteristics are defined. The basic social indicators (indicators) are systematized. The state of social spheres due to existing indicators is analyzed. The basic kinds of social services for improving the social sphere are looked through. The discrepancy of existing paid social services to current social standards is determined. An improving social innovation through the development of social planning is suggested.

Keywords: social, social service, charity, volunteer, social indicator, fundraising, crowdfunding, social outsourcing.

Постановка проблеми. Починаючи з 50-х років минулого століття з кожним роком суспільство охоплює матеріальне виробництво та все більше споживання товарів. Суспільство почуває себе все більш нещасними. Деякі перебувають у постійній депресії, тому що необхідно постійно працювати та оплачувати зростаючі витрати на покупку товарів. Час, який можна витратити на себе та соціальні блага, доводиться витрачати на роботу.

Видатний вчений соціолог Е. Фромм зазначає: «Виникла нова таємна релігія – «релігія виробництва», яка складає один з глибинних елементів в структурі особистості сучасної людини, але ніким не визнається відкрито як релігія <...> В наш час щастя для більшості людей – це задоволення від того, що вони заробляють більш, ніж інші. А що ж насправді має бути щастям? Щастя – це те, що формує творчий справжній глибокий зв'язок з усім життям, тобто з людьми, з природою, а також сприйнятливості до них» [7, с. 58].

Причиною розвитку соціальної сфери є те, що поряд з матеріальними потребами з розвитком суспільства все більше зростають потреби в суспільних і духовних благах, які саме створюються в соціальній сфері. Чим повніше насичуються потреби в матеріальних благах, тим більше попит переміщується на соціальні та культурні блага. Поєднання матеріального виробництва й соціальної сфери дає змогу забезпечувати відповідність між матеріальним добробутом і духовним розвитком людини.

Соціальне життя суспільства характеризується різноманітними процесів і явищ, в яких беруть участь різні об'єкти. Ці процеси та об'єкти мають різні ознаки, властивості та якості, а тому для їх характеристики залучаються численні конкретні соціальні показники і системи показників.

На основі соціальних індикаторів (показників) державою приймаються стратегічні перспективи розвитку соціальної сфери, визначається соціальна відповідальність та формується соціальне партнерство.

Сьогодні перед державою стоять важливі завдання в сфері соціального захисту населення, удосконалення технології соціального обслуговування та методів соціальної роботи.

Крім держави, важливу роль у соціальному обслуговуванні, розвитку соціальної сфери та підтримці суспільства грають некомерційні організації у вигляді благодійних фондів, волонтери, громадські організації.

У зв'язку з тим, що держава неспроможна фінансувати всі соціальні заходи, виникають інноваційні інструменти забезпечення соціальних проектів: фандрейзинг, краудфандинг та соціальний аутсорсинг.

Мета статті. Таким чином, виходячи з вищезгаданого, можна сформулювати мету статті, яка полягає у визначенні основних проблем соціальної сфери з огляду на аналіз соціальних індикаторів та формуванні пропозицій на основі розкриття нових інструментів забезпечення соціальних проектів.

Відповідно до мети сформовано основні завдання: дати характеристику соціальної сфери, систематизувати соціальні індикатори, оцінити стан соціальної сфери відповідно до сформованих індикаторів, обґрунтувати невідповідність сформованих платних соціальних послуг наявним соціальним стандартам, запропонувати покращення соціальної сфери за рахунок розвитку інновацій у соціальному проектуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання соціальної сфери досліджувались О. Амошою, В. Геєцем, Е. Лібаню-

вою, Дж. Стигліцем, В. Рошванюком, Р. Тітмуссом. Індикатори оцінки соціальної сфери розроблялись та впроваджувались такими вченими, як, зокрема, У. Пірсон, У. Мітчел, Б. Рассет, Р. Ейснер, Дж. Форрестер. Водночас сучасні процеси модернізації в різних сферах суспільного розвитку України вимагають якісно нових підходів до соціальної системи з урахуванням попередніх напрацювань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Видатний американський психолог А. Маслоу сформував основні сім потреб суспільства (фізіологічні, безпеки, приналежності та любові, поваги, пізнання, естетичні). Населення різних країн знаходиться на відповідних рівнях ієрархії.

«А абсолютно переконаний, що людина живе хлібом єдиним тільки в умовах, коли хліба немає, – роз'яснював А. Маслоу. – Але що трапляється з людськими прагненнями, коли хліба вдосталь і шлунков завжди сповнений? З'являються більш високі потреби, і саме вони, а не фізіологічний голод, керують нашим організмом. В міру задоволення одних потреб виникають інші, більш високі. Так, поступово, крок за кроком, людина приходиться до потреби в саморозвитку – найвищої з них» [6].

Високорозвинене суспільство, яке має граничне задоволення своїх потреб та вважає себе щасливим, формує людський капітал країни, завдяки якому створюються інновації в усіх сферах життя.

Існують різні трактування поняття «соціальна сфера». У вітчизняній літературі домінують два підходи. Відповідно до першого соціальна сфера розглядається як сукупність галузей народного господарства, програм і заходів, спрямованих на поліпшення якості життя населення. Другий підхід стверджує, що соціальна сфера – це системи економічних відносин, що формуються в різних стратегічних напрямках суспільства.

На нашу думку, соціальна сфера – це сукупність економічних інститутів та механізмів взаємодії між ними, які забезпечують суспільні потреби, формують людський капітал країни та дають розвиток науково-технічному прогресу.

Рівень, стан, оцінку соціальної сфери можна визначити за допомогою відповідних показників (індикаторів).

Одним з ранніх проектів, завданням якого була розробка базових соціальних показників, став «Барометр економічної кон'юнктури», запропонований у 1916 році У. Пірсоном; у подальшому його положення набули розвитку у дослідженнях У. Мітчела.

Вперше термін «індикатор» до наукового обігу було введено Б. Рассетом (у 1964 році вийшла книга «World Handbook of Indicators»), а з часом Р. Бауер значно конкретизував та розширив як саме поняття, так і принципи його побудови (дослідження «Social Indicators», 1966 рік) [1, с. 275].

Соціальні індикатори розробляються вченими, міжнародними організаціями, урядами країн.

Вивченням соціально-економічних показників займаються від кінця 1960-х років різні міжнародні організації, що розробляють і вдосконалюють показники в межах своїх інтересів і компетенції. Так, ВОЗ визначає показники здоров'я та доступність до послуг у сфері охорони здоров'я, а у співробітництві з ФАО – показники харчування та недоїдання. ЮНЕСКО вдосконалює показники в галузі освіти, МОП – у сфері контролю за зайнятістю та безробіттям. НДІ соціального розвитку при ООН розробив методику, що називається «профіль розвитку» [3, с. 3].

Якщо проаналізувати соціальні індикатори країн, то можна побачити, що найбільш вдалими є соціальні показники Франції, Швеції, Японії.

Найбільш тривалими та логічно розробленими є дослідження якісних показників рівня життя у Швеції: економічні ресурси та споживання, зайнятість і умови праці, освіта, здоров'я, доступність медичного обслуговування, сімейні та соціальні зв'язки, житлові умови, благоустрій, культура, безпека життя і власності, участь у політичному та суспільному житті.

На практиці до показників, що характеризують рівень життя населення Японії, включають показники народжуваності та смертності; доходи та витрати родин; індекси роздрібних цін; споживчі витрати родин на харчування, житло; заощадження; освіту.

Система показників рівня життя населення Франції розроблена Міжнародною статистичною організацією – Національним інститутом статистики і економічних досліджень. У ній виділено 4 групи показників: чисельність і склад населення, трудових ресурсів і умови праці; розподіл, перерозподіл і використання доходів; умови життєдіяльності; соціальні сторони рівня життя населення.

Заслужують на увагу в дослідженні індикаторів роботи Р. Ейснера, М. Скотта, Дж. Форрестера, С. Ананда, К. Сена, М. Згуровського, А. Гвішиані.

Дж. Форрестер пропонує визначати якість життя за допомогою п'яти індикаторів: чисельність населення, кількість накопиченого капіталу, частка капіталу у сільському господарстві, кількість наявних природних ресурсів та забруднення середовища проживання [8].

На думку Р. Ейснера та М. Скотта, за основу визначення рівня життя необхідно брати показники валового національного продукту [10].

С. Ананд та К. Сен пропонують здійснювати поєднання індикаторів, що відображають задоволення людських потреб на основі принципу їх групування [9].

Заслужовує на увагу дослідження вчених М. Згуровського та А. Гвішиані «Глобальне моделювання процесів сталого розвитку в контексті якості та безпеки життя людей». У цьому дослідженні за рівнем соціального розвитку Україна посідає 72 місце серед 113 країн світу, з постсоціалістичних країн випереджаючи лише Молдову та Росію, які посідають 78 місце та 81 місце відповідно [3, с. 3].

Якщо аналізувати методики, розроблені на рівні держави, то слід згадати «Методику розрахунку рівня економічної безпеки України», яка була створена й затверджена Міністерством економіки України у 2007 році. Щодо соціального складника економічної безпеки ця методика включає в себе індикатори й порогові значення індикаторів стану соціальної безпеки України, індикатори та порогові значення індикаторів стану демографічної безпеки України, індикатори та порогові значення індикаторів стану продовольчої безпеки України.

На наш погляд, індикатори стану соціальної безпеки, які включають 14 показників, не охоплюють в повному обсязі всі аспекти соціальної сфери економіки.

Для всебічного аналізу соціальної сфери необхідно використовувати соціальні індикатори Державного комітету статистики: індикатори освіти, демографічні індикатори, державні соціальні гарантії та стандарти, макроекономічні індикатори, індикатори рівня та структуру особистого споживання, індикатори матеріальної забезпеченості населення, індикатори житлових умов населення, індикатори показників пенсійного забезпечення [5].

Частково динаміка індикаторів наведена в таблиці 1.

Основними нормативними індикаторами є державні соціальні гарантії та стандарти. Позитивна динаміка простежується з усіма показниками. Мінімальна заробітна плата збільшилась в 1,5 рази, мінімальна пенсія на 43,2%. Динаміка прожиткового мінімуму склала +436 грн. за п'ять років, а середньомісячна номінальна заробітна плата зросла на 59,3%.

Всі ці збільшення є значним досягненням для розвитку національної економіки, але за останні п'ять років середньорічний рівень споживчих цін (інфляції) склав 117%. За п'ять років накопичений показник інфляції майже вдвічі перевищує досягнуті динамічні зростання.

Споживчі грошові витрати домогосподарств у 2015 році складають 4 086,2 грн., 55% з них витрачається на харчування (2 247,41 грн.). Калорійність добового раціону одного члена домогосподарства становить 38,3 грн. та 2 584 ккал (показники 2015 року).

Виходячи з приведених показників, слід сказати, що член домогосподарства може прожити на мінімальну заробітну плату, витрачаючи її тільки на харчування, а пенсіонер на свою мінімальну пенсію недоотримає 5 168–7 752 ккал за місяць.

Макроекономічні індикатори – це індикатори, які використовуються для порівняння з іншими країнами. Зробимо оцінку макроекономічних індикаторів, виходячи з даних статистики.

За попередньою оцінкою номінальний ВВП у 2015 році склав 1 979,5 млрд. грн. У розрахунку на одну особу його обсяг становив 46 201 грн. При цьому фактичне кінцеве споживання домашніх господарств у структурі ВВП за витратами склало 79,1%, а в розрахунку на одну особу – 36 550 грн.

Індекс реальної заробітної плати з кожним роком зменшується, купівельна спроможність динамічно знизилась зі 111% до 90,1% (майже на 21%). Індекс інфляції динамічно зростає, середнє значення зростання за останні 5 років складає 117%.

Демографічні індикатори віддзеркалюють наявні тенденції з чисельністю населення, тривалістю життя, смертністю.

Чисельність постійного населення зменшилось на 6,3%. Тривалість життя практично не змінюється протягом п'яти років – 71 рік. Але слід зауважити, що тривалість життя чоловіків на 10 років менше, ніж тривалість життя жінок. В країні простежується регресивний тип вікової структури (мізерна частка дітей – 16,1%). Простежується позитивна динаміка скорочення померлих дітей до 1 року, але негативний факт 7–9 померлих дітей на 100 000 осіб населення залишається.

Проаналізувавши індикатори охорони здоров'я та безпеки, маємо негативні тенденції розвитку показників. Кількість викидів забруднених речовин в середньому за останні п'ять років складає 135 кг (майже 370 г на 1 особу на день). Кожен день на одну особу утворюється 24 кг відходів. Кількість штатних працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, становить майже 1 млн. осіб. Одна особа з 1 000 осіб по всій країні отримує пошкодження на виробництві з різних причин. Приблизно 0,5% населення країни майже «невиліковні» (за даними 2015 року – 183 242 ос.). З них 69% – ВІЛ-інфіковані, 13% – хворі на активний туберкульоз, 16% – хворі на алкоголізм, 2% – наркомани та токсикомани. Захворюваність зменшилась на

Таблиця 1

Індикатори соціальної сфери

Показник	2011	2012	2013	2014	2015*
<i>Державні соціальні гарантії та стандарти</i>					
Мінімальна заробітна плата (на 1 січня кожного року)	941	1 073	1 147	1 215	1 378
Мінімальна пенсія за віком	750	822	894	949	1 074
Прожитковий мінімум на одну особу у розрахунку на місяць (на 1 січня кожного року)	894	1 017	1 108	1 176	1 330
Середньомісячна номінальна заробітна плата	2 633	3 026	3 265	3 480	4 195
Середній розмір призначеної пенсії	1 151,9	1 253,3	1 470,7	1 526,1	1 581,5
<i>Макроекономічні індикатори</i>					
ВВП на одну особу	29 519	32 002	33 473	36 904	46 201
Фактичне кінцеве споживання домашніх господарств на одну особу, грн.	23 439	26 205	28 667	30 622	36 550
Валовий наявний дохід домашніх господарств	992 101	1 177 211	1 245 860	1 053 436	
Індекс номінальної заробітної плати	116,2	110,6	107,2	110,4	130,4
Індекс споживчих цін (індекс інфляції)	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3
Індекс реальної заробітної плати	111,0	111,1	106,7	86,4	90,1
<i>Демографічні індикатори</i>					
Чисельність постійного населення, тис. ос.	45 453	45 372	45 245	42 759	42 590
Середня очікувана тривалість життя при народженні	71,02	71,15	71,37	71,37	71,38
Кількість померлих дітей у віці до 1 року	4 511	4 371	4 030	3 656	3 318
Частки населення:					
0–15					16,1
15–59					61,8
60–...					22,1
<i>Індикатори охорони здоров'я та безпеки</i>					
Кількість захворювань, тис.	32 381	31 162	31 024	26 881	26 789
Викиди забруднених речовин в атмосферне повітря на 1 особу, кг	150,5	149,6	147,7	124,3	105,5
Травматизм (кількість потерпілих), ос.	10 914	10 067	8 538	4 973	4 444
Кількість відходів, утворених на 1 особу, кг		9 885,8	9 851,0	8 255,6	7 288,3
<i>Індикатори освіти</i>					
<i>Чисельність осіб у навчальних закладах, тис. осіб</i>					
загальноосвітніх;	4 292	4 222	4 204	3 757	3 783
професійно-технічних;	409,4	423,3	391,2	315,6	304,1
навчальні заклади I–II рівнів;	356,8	345,2	329,0	251,3	230,1
навчальні заклади III–IV рівнів.	1 954,8	1 824,9	1 723,7	1 438,0	1 375,2
<i>Кількість навчальних закладів</i>					
загальноосвітніх, тис.;	19,9	19,7	19,3	17,6	17,3
професійно-технічних;	976	972	968	814	798
навчальні заклади I–II рівнів;	501	489	478	387	371
навчальні заклади III–IV рівнів.	345	334	325	277	288
<i>Індикатори зайнятості населення</i>					
Економічно активне населення, тис. ос.:	22 057	22 012	20 404	19 920	18 097,9
в тому числі зайняті;	20 324	20 354	20 404	18 073	16 443,2
безробітні.	1 733	1 657	1 576	1 847	1 654,7
Рівень економічної активності, %	64,3	64,5	65	62,4	62,4
<i>Індикатори матеріальної забезпеченості та рівень особистого споживання</i>					
Грошові доходи на 1 домогосподарство, тис. грн.	н/д	45,5	48,9	49,9	56,1
Сукупні ресурси на 1 домогосподарство, тис. грн.	н/д	49,6	53,5	54,8	62,8
Витрати громадських організацій на благодійну діяльність, млн. грн.	н/д	699	654	925	1 903
<i>Індекс Джині</i>					
Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму	7,8	9,1	8,4	8,6	6,4
Співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення (квінтільний коефіцієнт фондів), разів	3,4	3,3	3,2	3,1	3,2
Сукупні витрати домогосподарств (в середньому за місяць в розрахунку на одне домогосподарство)	н/д	3 591	3 813	4 048	4 952

* – у 2015 році показники вказані станом на вересень.

17%. Найбільшу питому вагу займають захворювання органів дихання – 44%, хвороби системи кровообігу становлять 7%, хвороби сечової системи – 7%, хвороби шкіри – 6%, травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин – 6%, хвороби кістково-м'язової системи і сполучної тканини – 5%, хвороби органів травлення – 4%.

Тенденція скорочення простежується в галузі освіти. Чисельність осіб та навчальних закладів скорочується з кожним роком. Прикладом можуть виступити навчальні заклади III–IV рівнів. Чисельність осіб у навчальних закладах III–IV рівнів зменшилась на 579,6 тис. осіб, а чисельність закладів – на 20%.

Економічно активне населення зменшилось майже на 4 млн. осіб. Середня чисельність безробітних за останні п'ять років становить 1,6 млн. осіб. Рівень активності також має тенденцію до зниження (зменшення складає 1,9%).

Середньомісячні загальні доходи одного домогосподарства у 2015 році становили 5 122 грн. У середньому на одного члена домогосподарства еквівалентні загальні доходи (далі – доходи) становили 2 428 грн. на місяць. Частка населення із середньодушовими доходами нижче розміру прожиткового мінімуму в середньому за місяць зменшилася, порівняно з 2014 роком, на 2,2 в.п. і склала 6% (розмір прожиткового мінімуму за цей період зріс на 4%). Середньомісячні сукупні витрати одного домогосподарства у 2015 році становили 4 952 грн., що на 22% більше, ніж у 2014 році. У середньому на одного члена домогосподарства еквівалентні сукупні витрати становили 2 347 грн. на місяць. Серед усіх сукупних витрат 93% становили споживчі витрати домогосподарств (у 2014 році – 92%). Найбільш вагомою статтею сукупних витрат домогосподарств, як і у 2014 році, продовжували залишатися витрати на харчування (включаючи харчування поза домом), частка яких збільшилася на 0,9 в.п. і становила 55%. На купівлю непродовольчих товарів та послуг (без витрат на харчування поза домом) домогосподарства направляли 35% усіх сукупних витрат, що на 0,5 в.п. більше, ніж у 2014 році.

Житловий фонд країни скоротився на 11%. При тому, що 4–5% не мають власного житла та більш ніж 10% домогосподарств проживають в однокімнатних квартирах. Майже 40% домогосподарств мають площу на одного члена сім'ї меншу, ніж середнє значення по країні.

Середній розмір призначених місячних пенсій пенсіонерів, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду України, станом на 1 січня 2016 року перевищив розмір загального прожиткового мінімуму на 24,6% (відповідно 1 657 та 1 330 грн.). Порівняно з прожитковим мінімумом для осіб, які втратили працездатність, це співвідношення виглядає ще більш оптимістично (розмір пенсії більший на 54,2%), проте пояснюється цей факт значно нижчим розміром прожиткового мінімуму для цієї групи населення (1 074 грн.). Така динаміка для обох співвідношень спостерігається протягом останніх років. Для пенсіонерів, які отримують пенсію за віком, перебуваючи на обліку в органах Пенсійного фонду, номінальний розмір пенсії на початок 2016 року перевищував реальний її розмір майже на 511 грн. (відповідно 1 690,3 та 1 179,6 грн.). Водночас слід взяти до уваги, що цінова ситуація на споживчому ринку у 2015 році характеризувалася значною інфляцією: зростання цін (тарифів) становило 43,3%. Невідповідність матеріальних потреб пенсіонерів розміру

винагороди за багаторічну працю (а серед пенсіонерів 3,4 мільйонів є ветеранами праці) є однією з причин того, що ці люди продовжують працювати, досягнувши пенсійного віку. У багатьох випадках пенсіонери змушені працювати, досягнувши пенсійного віку, незважаючи на стан свого здоров'я. Під диспансерним наглядом у лікувальних закладах перебуває вдвічі більше осіб пенсійного віку, ніж осіб працездатного віку (відповідно 125 806 та 62 188 у розрахунку на 100 тис. осіб згаданих груп населення).

Саме хвороби найчастіше призводять до отримання особами пенсійного віку статусу інваліда. Після отримання інвалідності вони потребують соціального захисту та допомоги. Механізм надання соціальної допомоги регулюється Законом України «Про соціальні послуги», але існують й інші нормативні акти. Наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку».

Проаналізуємо ситуацію, коли пенсіонер неспроможний виконувати відповідні функції та хоче скористатися послугами міського територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян. Для проведення розрахунків візьмемо затвержені Рішенням Львівської міської ради тарифи на платні соціальні послуги від 30 березня 2015 року № 237. Варіант обмеженого комплексу послуг наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Комплекс платних соціальних послуг одинокому непрацездатному пенсіонеру

Вид послуг	Вартість однієї послуги	Загальна вартість
Приготування їжі	7,9	237 (30 днів)
Прибирання житла (косметичне)	7,9	31,6 (4 рази на місяць)
Прасування одягу (до 1,5 кг)	13,16	52,64 (4 рази на місяць)
Придбання товарів та медикаментів	36,84	147,36 (4 рази на місяць)
Оплата комунальних послуг	19,74	19,74 (1 раз на місяць)
Здійснення санітарно-гігієнічної допомоги	26,32	105,28 (4 рази на місяць)
Разом платні послуги		573,88

Згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» середній розмір пенсії становить 1 602,2 грн. (2015 рік). Якщо непрацездатний пенсіонер скористується цим комплексом послуг, то залишок на харчування (після сплати платних послуг, комунальних платежів) складе 592,55 грн. (19,75 грн. на добу), це приблизно 1 343 калорії на добу (розраховано, виходячи із статистичних даних: 38 грн. на добу необхідно витратити для отримання місячних 2 584 калорій). На непродовольчі товари коштів практично не залишається.

Щодо показників соціальної напруженості можна сказати, що вони мають стрімко зростаючі показники, що негативно впливає на стан справ в країні. Протягом 2015 року заборгованість по заробітній платі працівникам економічно активних підприємств збільшилася на 42,5% (на 560,8 млн. грн.) і на 1 січня 2016 року становила 1 880,8 млн. грн. У регіональному розрізі зростання (на 1,5 – 452,9 млн. грн.) суми боргу економічно активних підприємств спостерігалось у 11 регіонах. У решті областей від-

булося зменшення показника. На 1 січня 2016 року вчасно не отримали заробітну плату 185,4 тис. осіб, що становить 2,3% від середньооблікової кількості штатних працівників, охоплених спостереженням. Кожному із зазначених працівників не виплачено в середньому 7 026 грн., що на 67,5% перевищує середньомісячну заробітну плату за 2015 рік. Загальний рівень безробіття на 2015 рік становить 9,3%. Міське населення має на 0,1% більше безробітних, ніж сільське. Також з чоловіків кожен десятий з сотні є безробітним, з жінок – кожна чотирнадцята. Упродовж 2015 року населенням країни сплачено за житлово-комунальні послуги, включаючи погашення боргів попередніх періодів, 48,6 млрд. грн., що становило 95,4% нарахованих за цей період сум. Заборгованість склала лише 8 829,1 тис. грн. (термін заборгованості становить 2,1 місяці).

Висновки. В сучасних умовах кризи соціальної сфери необхідно здійснювати ряд інноваційних заходів, які змінять негативні індикатори суспільного розвитку:

1) перехід на бінарну систему вищої освіти; бінарна, або подвійна, система з традиційним університетським сектором;

2) створення центрів моніторингу захворюваності серед населення, підтримка приватними підприємцями соціальних проектів допомоги у лікуванні захворюваності людей, які знаходяться за порогом бідності; синхронізація змін в управлінні охороною здоров'я із збільшенням обсягів її фінансування, зокрема шляхом розвитку різних форм фінансування закладів охорони здоров'я, запровадження добровільного і обов'язкового медичного страхування; підвищення ролі первинної медико-санітарної допомоги, зокрема на засадах сімейної медицини; інтенсивний розвиток швидкої невідкладної медичної допомоги, насамперед у сільській місцевості;

3) зниження тарифів на соціальні послуги, які повинні відповідати чинним соціальним стандартам та структурі споживчих витрат населення; підвищення соціальних гарантій та стандартів до рівня споживчих грошових витрат домогосподарств (4 086,2 грн. у 2015 році); скорочення частки населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму; на даний момент цей показник становить 6,4%;

4) проведення роботи з удосконалення організаційної структури банків-іпотечних кредиторів шляхом створення спеціалізованих підрозділів – департаментів житлового іпотечного фінансування – або перетворення окремих банків на житлові ощадно-кредитні інститути;

5) застосування фандрейзингу, краудфандингу, соціального аутсорсингу у вищезазначених заходах.

Фандрейзинг – процес залучення грошових коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних тощо), які організація не може забезпечити самостійно та які є необхідними для реалізації певного проекту або своєї діяльності загалом. Завданнями, що стоять перед проектним колективом у процесі фандрейзингу, є пошук потенційних донорів, обґрунтування потреб організації відповідно до інтересів потенційних донорів та рівня їх розуміння наших проблем, постійна робота з потенційними донорами (формування, підтримка і розвиток

зв'язків), формування громадської думки на користь підтримки діяльності організації чи колективу, збір листів підтримки, придбання авторитету.

Краудфандинг – це співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило, через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій. Фінансування за схемою краудфандингу може виконувати різні функції, серед яких слід назвати допомогу постраждалим від стихійних лих, підтримку з боку вболівальників чи фанатів, підтримку політичних кампаній, фінансування стартап-компаній та малого бізнесу, створення вільного програмного забезпечення.

Соціальний аутсорсинг – передача соціальними установами виробничо-забезпечувальних функцій або функцій із надання соціальних послуг на постійне обслуговування іншим компаніям.

Практика соціального аутсорсингу, як правило, пов'язана з такими проблемами, які вимагають негайного вирішення: 1) наявність надлишкових повноважень; 2) високий рівень неефективних витрат у сфері освіти, культури, спорту та соціального захисту населення; 3) неоптимізована система управління бюджетними установами; 4) низький рівень доходів установ соціальної сфери; 5) високий рівень безробіття і напруженість на ринку праці; 6) недостатня якість наданих соціальних послуг; 7) низька технологічна ефективність роботи органів місцевого самоврядування під час надання соціальних послуг; 8) відсутність розвинутого громадського сектору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Баланда А. Система соціальних індикаторів національної безпеки: еволюція наукових поглядів та проблеми формування / А. Баланда // Університетські наукові записки. – 2008. – № 2 (26). – С. 275–278.
2. Згуровский М. Глобальное моделирование процессов устойчивого развития в контексте качества и безопасности жизни людей (2005–2007 / 2008 года) / М. Згуровский, А. Гвишиани. – К.: НТУУ «КПИ», «Политехника», 2008. – 351 с.
3. Поснова Т. Зміст та цілі реалізації соціального механізму економічної безпеки / Т. Поснова // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – Вип. 12 / відп. ред. С. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 3–8.
4. Сапаева Л. Соціальні показники та їхня трансформація на різних етапах суспільного розвитку / Л. Сапаева // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2013. – № 1045. – С. 153–157.
5. Соціальні індикатори рівня життя населення. Статистичний збірник / Державна служба статистики. – К., 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Маслоу А. Теория человеческой мотивации / А. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1999. – С. 77–105.
7. Фромм Е. Мати чи бути? / Е. Фромм. – К.: Укр. письменник, 2010. – 222 с.
8. Forrester J. Innovation and Economic Change / J Forrester // Futures. – 1981. – Vol. 13. – № 4.
9. Anand S. Human development index: methodology and measurement / S Anand K.S. Sen. – Occasional Papers: United Nations Development Program Human Development Report Office. – New York, 1994. – Vol. 12.
10. Eisner R. Extended accounts for national income and product / R. Eisner // Journal of Economic Literature. – 1988. – № 26 (4). – S. 1611–1684.
11. Scott M.F. A New View of Economic Growth / M.F. Scott. – Oxford: Oxford University Press, 1989.